

и содержит ряд ценных дополнений, обобщений и уточнений. Именно эпистолярное наследие освещает родственные отношения ученого, дополняет его образ как личности и педагога, а также раскрывает малоизвестные страницы о его научном сотрудничестве. В корреспонденции освещена роль Ф.Науменко как исследователя-карпатоведа и выдающегося консультанта по вопросам макаренковедения.

Ключевые слова: переписка, источник, рукописи, личный архив, Львовская национальная научная библиотека им. В. Стефанюка, научно-педагогическая деятельность.

Summary

K.I.Kalahurka

Personality of I.F.Naumenko Through the Prism of His Epistolary

Among the number of significant and objective sources for studying life, scientific and pedagogical activity of Fedor Ivanovych Naumenko, the famous Ukrainian educator of the 20th century, the epistolary is singled out. Correspondence is a significant part of the private archive of the scientist, which nowadays is kept in the department of manuscripts in Vasyl Stefanyk Lviv National Scientific Library of Ukraine and includes a number of valuable additions, generalizations, and clarifications. The epistolary heritage highlights family relationships of the scientist, complements his image as a personality and an educator, and reveals less known pages of his scientific cooperation. In particular, the correspondence highlights the role of F.Naumenko as a researcher and an expert in the Carpathian issues, and a consultant in issues of Makarenko-studies.

Key words: correspondence, source, manuscripts, personal archive, Vasyl Stefanyk Lviv National Scientific Library of Ukraine, scientific and pedagogical activity.

Дата надходження статті: «10» жовтня 2013 р.

УДК 37.018.1(510)

Л.С.КАЛАШНИК,

кандидат педагогічних наук, доцент, докторантка
(м.Київ);

ЧЖАНЬ ЦАН,

здобувач
(м.Харків)

Джерельна основа історико-педагогічних досліджень в Китаї

Дана стаття присвячена питанням джерельної основи педагогічних досліджень з питань педагогіки Китаю та КНР як в нашій країні, так і за кордоном. Особливість літочислення китайців (наявність місячного календаря, літочислення за астрономічними подіями та правлячими династіями тощо) на дозволяє без наявності відповідної підготовчої інформації адекватно зрозуміти перебіг історико-педагогічного процесу в країні. Також в статті приділяється увага особливій формі історико-педагогічного пошуку щодо джерел датування творів – зовнішньому вигляду ієрогліфа. В якості висновку зазначені основні принципи сучасної джерелознавчої традиції КНР – впровадження політики «китаєцентризму та спирання на власні досягнення та історичну традицію.

Ключові слова: Класичний Китай, КНР, Конфуцій, система літочислення, місячний календар.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сьогодні КНР є повноправним членом більшості міжнародних організацій, фінансовим донором як для країн Азії, так і для Європейського Союзу та США. Для України Китай є багаторічним (навіть, багатовіковим) стратегічним партнером з багатьох питань, зокрема економіка, освіта, культура (Слід, однак, зазначити, що до з початку XIX ст. і до середини 60х рр. XX ст. допомога надавалася з боку України, яка тоді перебувала у складі Російської імперії та СРСР відповідно. Сьогодні ці процеси мають зворотну спрямованість).

В зв'язку з вищезазначеним, а також наявними успіхами та досягненнями КНР щодо вибудування власної політико-економічної системи, іміджу країни на зовнішньо світовій арені, активних імміграційних процесів в КНР в нашій країні (як і в більшості країн Європи) поживавився науковий інтерес до КНР, найбільшим чином в галузі суспільно-політичних наук, економіки, педагогіки, геополітики. І в цьому питанні педагогічна наука має виступати флагманом процесу, оскільки навіть самі китайці визнають перевагу науки педагогічної над рештою та майже будь-яку практичну діяльність людини розглядають через призму виховного впливу суб'єкту педагогічної діяльності (це може бути вчитель, держава, суспільство тощо) на її об'єкт (людина, громада, народ, нація, держава тощо) [6, с.207–212]. Також серед усього розмаїття галузей педагогічного пошуку історична педагогіка та педагогічне джерелознавство є базовими, оскільки, по-перше, Китай має глибоку джерелознавчу традицію (протягом доби Класичного Китаю наука зводилася фактично до

вміння працювати з джерелами інформації), по-друге, саме педагогічне джерелознавство відтворює на практиці наступність процесу наукового пошуку та спирається на власні традиції в педагогіці.

Аналіз досліджень і публікацій... Питання періодизації та відповідності китайської системи традиційного літочислення до григоріанського чи юліанського календарів не було предметом особливої уваги як вітчизняних (українських), так і європейських науковців. Більшість з них (Дж.Грей, Д.Макгован, В.Уїткомб, М.Бенсон, М.Поло, чії роботи довгий час були підґрунтям для праць синологів в більшості країн світу, Україна включно) лише зазначали про наявність власної системи літочислення в Китаї, однак свої записи датували за європейським календарем. Окремих відомостей щодо спроб перекладу та пошуків відповідності китайської традиційної системи літочислення до більш звичної в Європі не відбувалося до кінця XVII ст., коли європейці, які потрапили в Китай, почали власне літочислення в своїх записах, згідно з європейським календарем.

В роботах російських синологів (В.Малявіна, В.Сидіхменова, І.Коростовця містяться відомості щодо загальних принципів перекладу класичного китайського літочислення на європейське, але фактичного матеріалу наведено мало. Великий внесок до розробки означеного питання вніс монах Іакінф (Бічурін), який у складі Руської Духовної Місії довгий час пропрацював в Китаї, вивчив китайську, створив першу звукову абетку китайської мови для іноземців, а також переклав російською деякі історичні документи, в яких містилися відомості щодо положення астрономічних світил на небі Китаю. Саме ці документи дали в подальшому змогу історикам Європи та США продатувати ці документи згідно з календарною традицією заходу.

Найбільше відомостей щодо відповідностей китайського та західного календарем містяться в Т.1 Великого Китайсько-російського словника за редакцією І.М.Опаніна, який було видано в м.Москва в 1983 р. Ця книга містить дані щодо девізів царств Давнього Китаю та спробу їх перекладу на європейську літочисельну традицію. Означені джерела (переклад астрономічних таблиць Іакінфа Бічуріна та Т.1 Великого Китайсько-російського словнику) є єдиними історичними джерелами про перебіг педагогічних та інших суспільних процесів в Давньому та Класичному Китаї. Інші джерела, по суті, є передруківкою з них.

Щодо перебігу історико-педагогічного процесу в КНР (поч. з 1949 р.), то основними джерелами інформації про них в українській фаховій літературі є переклад нормативних документів уряду КНР, які містяться (повністю або посиланнями) в працях І.Сергійчук (навчальний посібник «Китай у нові та новітні часи», Суми 2006), дисертаційних дослідженнях Н.Джгун, О.Шпарик, Л.Калашник, розробках Чжан Цан, О.Малишевої, інформаційно-аналітичний огляд «Україна – Китай», що виходить регулярно з 1999 р. за редакцією В.Кіктенка, публікаціях колишнього спікера українського парламенту В.Литвина, О.Михайліченко і О.Шрестхи.

Формулювання цілей статті... **Метою** даної статті є на основі відомостей про становлення та розвиток сучасної системи соціального піклування проілюструвати особливості роботи з джерелами історико-педагогічної думки Китаю.

Меті дослідження підпорядковані наступні конкретні завдання:

- визначити особливості китайського літочислення в Давньому та Класичному Китаї щодо перебігу історико-педагогічної думки;
- окреслити основні засоби датування історико-педагогічних пдій в Китаї та КНР;
- нарисово розглянути стан джерелознавчої науки щодо історико-педагогічних процесів в сучасній КНР.

Виклад основного матеріалу... Традиційно система літочислення в Китаї ведеться згідно зі змінами династій імператорів, також в період правління кожної династії велося власне літочислення – перший рік правління династії вважався першим роком нового історичного періоду. Тому часто в літературі зустрічаються посилання на такі дати: перший рік правління імператора Гуансюя династії Ся або сьомий рік правління імператриці Ци Сі династії Цинь.

Для Класичного Китаю також було характерним надавати (присвоювати) певний лозунг кожному року правління. Ці лозунги в період правління однієї династії не повторювалися, тому в літературі трапляються такі назви років: рік «Благополуччя» або рік «Гарного врожаю». Ця система обчислення зберігалася до падіння імперії Цин (1911 р.), хоча з початку Опійних війн (приблизно 1840-ві рр.) поступово для підписання документів почали використовувати подвійне літочислення – за династіями та європейське.

Астрономія вже в стародавньому Китаї була справою державної важливості. Перший зоряний каталог китайські звіддарі склали в районі 360 р. – приблизно на сто років раніше, ніж це було зроблено в Єгипті. Китайці дуже скрупульозно відзначали найменші зміни на зірковому небі, тому на основі астрономічних та астрологічних записів можна точно встановити періодизацію, але таких підхід характерний вже для досліджень кінця XIX ст. та пізніше.

Вже на початок першого тисячоліття до н. е. китайська астрономія знала, що рік на ціле число місяців не розділяється. Тривалість місяця, обумовлена зміною фаз Місяця, була визначена як $29 \frac{1}{2}$ доби; тривалість року що залежить від видимого руху по небосхилу Сонця, обчислювалася як $365 \frac{1}{4}$ дб. На цій основі виникли місячні і місячно-сонячні календарі Китаю, в яких рік збігався з сонячним роком, а місяць – з місячним місяцем [2, с.215].

Праці китайських астрономів зберегли свідчення про затемнення, комети, спалахи нових зірок і інші небесні явища, даючи безцінний матеріал сучасній астрономії, а також можливість сьогоденним історикам датувати події. Однак таке чітке датування стало можливим лише в останні 20 років, коли астро-історія досягла певних вершин. До цього часу датування всіх подій китайської Давнини та Середньовіччя відбувалося шляхом співставлення китайських та Європейських зоряних карт і подекуди без врахування різниці щодо географічних особливостей та назв зірок та сузір'я. Фактично, карта зоряного неба Китаю «підлаштовувалася» під карту зоряного неба Європи задля пошуку відповідностей у небесних подіях. Саме тому датування в історичних подіях Китаю, яке представлено в європейській традиції, має купу неточностей. Найбільш яскравим прикладом таких «неточностей» є дата утворення Китаю як держави: XVI ст. до н.е. за європейськими історичними даними та XXI ст. до н.е. за китайськими.

Зачатки календаря були в Китаї вже в третьому тисячолітті до н.е. Легенда приписує створення шістдесятирічного циклу літочислення імператору Цин Шихуану і відносить цю подію до 2637 р. до н. е. Більш достовірні дані свідчать про те, що китайський календар сформувався близько 14 століття до н.е., в епоху Шан-Інь (XVIII -XII ст. до н.е.). Цей календар вказував тривалість року в 356 днів або 12 місяців по 29 і 30 днів плюс додаткові місяці [2, с.271]. Слід зазначити, що всі великі реформи в Стародавньому і Класичному Китаї (при завоюванні іноземцями, нелегітимному воцарінні нової династії) починалися зі змін у календарі офіційного палацового життя, залишаючи при цьому незмінним календар сільськогосподарських робіт. Результатом цього факту є офіційне одночасне застосування в країні 2х календарів: царського (придворного, обов'язкового для функціонування державних установ, відправлення державних релігійних церемоній) і сільськогосподарського (низького; за яким святкувалися місцеві релігійні свята і проводилися сільськогосподарські роботи) аж до падіння Цинської династії в 1911 р. [3, с.83–84]. «Точкою дотику» царського і сільськогосподарського календаря були свята Весни (Новий рік), Середини осені і дні поминання покійних.

Один з найдавніших відомих календарів, так званий «Чжуань – сой чи», був широко поширений в Китаї вже до другого століття до н.е. . Він вдавав собою місячно-сонячний календар, в якому було 12 місяців тривалістю поперемінно 29 і 30 днів. Місяці не мали назв, позначалися лише номерами, відлік нового місяця починався з молодика, а початок року приурочувалось до молодика, що передував входженню Сонця в сузір'я Водолія (другий молодик після зимового сонцестояння). За григоріанським календарем це відбувається не раніше 21 січня і не пізніше 19 лютого. Молодиком в китайському календарі вважається момент, коли Місяць повністю звернений до Землі темною стороною і його диск не видно .

Такий місячний рік мав тривалість 354 днів, і для того, щоб не порушити співвідношення в річному колі місячного і сонячного календарів, був створений цикл в 19 років, на продовженні якого сім разів вводився додатковий 13 місяць. Він вставлявся після зимового сонцестояння в 3-й, 6-й, 8-й, 11-й, 14-й, 16-й і 19-й роки циклу. Необхідність додаткового місяця визначалася таким чином: оскільки рік становив 127/19 місяці, вставка здійснювалася тоді, коли різниця за минулі з останньої вставки роки наближалася до одиниці. Точність цього календаря не поступалася точності календаря юліанського, введеного в Римі Юлієм Цезарем півтора століття по тому. Китайський «тиждень» складався з десяти днів і днів відпочинку – 1, 11 і 21 числа кожного місяця [2, с.516]. Майже у недоторканому вигляді ця система літочислення збереглася дотепер, а додатковий місяць виникає шляхом повтору одного з місяців року (в китайському календарі може повторюватися будь-який місяць, крім січня і вересня, оскільки в січні святкується Свято Весни – китайський Новий рік, а у вересні – Свято Середини осені). З огляду на це, задля більш точного датування подій, які навіть помічені датою за китайським календарем, джерелознавцям та історіографам також слід брати до уваги, чи не є даний рік «високосним» та таким, що містить, наприклад, два квітня чи листопада.

Для сільськогосподарських робіт в Китаї застосовувався сезонний календар, створений у період династії Цинь (246 – 201 рр. до н.е.). Цей календар розбивав рік на 24 сезони, які визначалися положенням Сонця відносно екліптики. Кліматичні сезони не залежали від руху Місяця і давали можливість легко визначати терміни сільськогосподарських робіт, що було зафіксовано у назві циклів і періодів календарю: Початок весни, Дощі для злаків, Мала спека, Великі сніги і т.д. [9, с.21].

Наступний календар, що отримав назву «Тай – чу чи» або «Саньтунський календар», був введений в 104 р. до н.е. Цей календар встановлював тривалість місячного місяця в $29 \frac{43}{81}$ дб, що

на 24 секунди відрізняється від сучасного значення доби. З його створенням пов'язані імена китайських вчених Ло Сяхуна, Ден Піна, Сима Цяня. Саньтунський календар активно використовувався близько двохсот років, перш ніж був підданий новим правкам. Астроном і математик Цзу Чунчжі встановив неточність, викликану відмінностями між тропічним роком (проміжок часу між двома послідовними проходженнями центру сонячного диска через точку весняного рівнодення) і зоряним роком (періодом повного обороту Землі навколо Сонця). Тим самим дослідник відкрив явище прецесії, тобто рівномірного пересування по екліптиці точки весняного рівнодення назустріч Землі. Врахувавши цю обставину, він розробив календар «Дамін чи», який був введений вже після його смерті [3, с.239]. Це також надає певних незручностей дослідникам багатьох галузей науки, оскільки слід враховувати, за яким саме варіантом одного й того ж календаря велося літочислення у той чи інший період часу.

Видатний астроном і конструктор астрономічних інструментів Го Шоуцзин, близько 1281 р. вивів більш точну тривалість тропічного року – 365,2425 доби, що всього на 0,0003 доби або 26 секунди більше сучасних даних. На основі цих досліджень він склав новий календар «Шоуша чи» – «Календар, що дає час». Цей календар мав таку ж точність, як і календар григоріанський, введений в Європі на три століття пізніше [9, с.12].

Особливий інтерес представляє циклічний календар, який здобув популярність у більшості країн Сходу, а на Заході відомий як «східний» або «китайський». У Китаї, а також в Японії, Кореї, Монголії і Тибеті, він широко поширений в побуті, і тому часто називається «побутовим». Головна його особливість – нелінійність літочислення: роки об'єднані в цикли тривалістю в 60 років і кожні 60 років цей цикл повторюється знову. Цей великий цикл складається з двох менших: десятичного циклу «небесних гілок» і дванадцятичного циклу «земних гілок» (або «десяти стволів» і «дванадцяти гілок»). Перший цикл – «небесна гілка» – складається з п'яти стихій (Земля, вода, дерево, вогонь, метал) і є представленим у двох видах: чоловічому та жіночому. Друга частина – «земна гілка» – складається з 12 знаків: миша, бик, тигр, заєць, дракон, змія, кінь, вівця, мавпа, півень, собака та змія) [7, с.22].

Знаки 60-тирічного циклу вкрай рідко використовувалися в китайській офіційній історіографії самостійно. Зазвичай вони супроводжувалися датуванням за іншими схемами (за девізами, династіями, або одним з варіантів офіційного календаря). Однак саме така система літочислення використовувалася для позначення дат народження історичних осіб, що також має бути врахованим при здійсненні досліджень історико-педагогічного характеру. Саме цим варіантом літочислення можна пояснити невідповідності в датуваннях дат народження та, особливо, смерті деяких видатних постатей зокрема китайської педагогічної науки: Сима Цянь (народився 145 чи 133 р. до н.е. – розбіг у датах становить 12 років, тобто повний 12тирічний цикл і без зазначення року народження за «небесною гілкою» більш точно датування року народження цього видатного філософа, історіографа, етика та енциклопедиста Давнини неможливе), Мо Ді (рік народження - 470/ 494 до н.е. – розбіжність у 24 роки; 2 повних цикли «земної гілки»), Сюнь Цзи (313/290 до н.е. – після 238/215 до н.е.) тощо.

Іншим способом ведення хронології в Китаї був відлік за династій і епох правління імператорів. Для таких розрахунків потрібно було мати відомості про всі династії, що правили в Китаї з найдавніших часів. За традицією літочислення Китаю ведеться від сходження на престол легендарного імператора Яо, тобто від 2357 до н. е. але слід зауважити, що таке літочислення також є досить приблизним з огляду на факт багаторазового переписування китайської історії задля легітимізації воцарювання тієї чи іншої династії. Вважаючи імператора прямим нащадком Неба, якому право володарювання передається з часткою Неба, яка міститься в його крові, китайці дуже прискіпливо відносилися до питань легітимності перебування на престолі Піднебесної тієї чи іншої особи. Тому, якщо зміна династій відбувалася революційним шляхом (захватницькі війни та воцарювання іноземців, внутрішні перевороти зі зверженням попередньої династії тощо), то новий цар мав довести за історичними книгами свою належність до Небесного роду та унікальність як спадкоємця престолу. Саме тому в подібних випадках історія Китаю переписувалася, в історичні хроніки вводилися нові герої.

Офіційна історіографія Китаю знає, за найменшим підрахунком, 4 випадки такого ґрунтового «переписування» історії: при сходженні на престол Династії Цинь (221–207 рр. до н.е.), Династії Цзинь (265–316 рр.), Династії Суй (581–618 рр.) та Маньчжурської династії Цин (1644–1912). Також активні введення в історичні хроніки нових персонажів китайської Давнини відбувалися під час володарювання монгольської Династії Юань задля китаїзації монгольської панівної верхівки. Також тогочасні монголи активно брали за себе китаянок як перших дружин та переходили на їх прізвиська заради отримання посад вже за 60 років після початку монгольської навали. Тому для дослідників, зокрема педагогічної думки Китаю, цього періоду особливу проблему представляють питання не тільки адекватного датування подій та наказів в галузі, наприклад, соціального

підкування про окремі верстви населення, але і визначення чи були данні реформи запозиченими, або представляли собою суто китайські досягнення.

Григоріанський календар (т. зв. Новий стиль) був запозичений в Китай з Європи і почав застосовуватися в Китаї після Сінхайської революції 1911 р., але в широке вживання увійшов лише після утворення Китайської Народної Республіки в 1949 р. Незважаючи на це, китайські друковані видання досі виходять з подвійною датою: рік за григоріанським календарем і за циклічним, день – за місячним і сонячним календарем.

Ще одним джерелом відомостей може слугувати зовнішній вид ієрогліфу, яким написаний той чи інший науковий твір, наказ, книга тощо. Справа в тім, що зовнішній вигляд ієрогліфу змінювався не еволюційно (в зв'язку з появою книго друкарства, скоропису тощо), а в залежності від імператорських наказів. Також періодично відбувалося спрощення чи ускладнення ієрогліфу, додавання або скасування рис, які входили до його складу, вдосконалення технік написання. Тому, маючи відомості про загальні принципи написання ієрогліфів в той чи інший історичний період, можна встановити належність твору до певної епохи. Цей метод є унікальним для джерелознавчої традиції Китаю, оскільки на відміну від, наприклад, української мови, де корекції піддавалися стилістика та граматики при незначній зміні зовнішності літери, зміни в написанні ієрогліфу були досить значними та частими, у середньому раз на 60-100 років.

Враховуючи всі «незручності» традиційного китайського літочислення європейською наукою китайська історія була умовно поділена на такі періоди: Китайська давнина – від початку (перші пам'ятки приблизно XXI ст. до нашої ери) до 220-х рр. нашої ери., Середньовіччя (Класичний Китай або Конфуціанський Китай) – 220-ті рр. до 40-х рр. XIX ст.; Новий час – з 40-х рр. XIX ст. (початок опіумних війн) до 1949 р. (революція, яка привела до влади комуністичну партію); Новітній час – від 1949 р. по теперішній час. Особливу увагу слід звернути на те, що Конфуціанський період розвитку Китаю починається не з V ст. до нашої ери, коли жив та працював цей видатний діяч, а з моменту визнання конфуціанства офіційною релігією та світоглядом країни. Щодо датування певних реформ, історичних та педагогічних подій, дат життя та творчості педагогів, філософів тощо, найбільш коректним як європейська, так і китайська історіографія та історична педагогіка вважають їх датування за правлячою династією чи епохою (які збігаються з династіями). Навіть події Нової та Новітньої історії в галузі, зокрема, педагогіки також більшістю своєю датуються за періодами, ніж за конкретними роками: «Період 100 реформ» (1901-1908 рр.), «Період 100 днів» (1898 р.), «Великий Стрибок» (1958-1960 рр.), «Культурна Революція» (1966-1976 рр.), «Період впровадження політики Реформ та відкритості» (поч. з 1978 – дотепер) тощо.

Висновки... В якості **висновку** слід зазначити, що впорядкування історичних записів та відомостей є доброю традицією китайської наукової практики. Однак сьогодні науковий пошук у цій галузі ведеться китайцями виключно у бік узгодження подій європейської педагогічної думки з традиційно китайськими поглядами. Переважно використовується так званий «підхід з точки зору китаєцентризму» - важливим в закордонній історіографії, історичній педагогіці є те, що було запозичене Заходом з Китаю, або певним чином вплинуло на Китай. Використовується навіть власна термінологічна система: Воцаріння династії Юань (замість «татаро-монгольська навала»), Епоха великих відкриттів (1371–1435, роки життя великого китайського мореплавця Чжен Хе, який здійснив 7 військо-торгівельних походів на Малайський півострів, Шрі Ланку, Індонезію, Суматру, Південну Індію, Північну Африку). Базовими також визнаються суто китайські дослідження з означеної тематики. Яскравим прикладом такого підходу є загальний вік китайської нації: європейська традиція починає відлік китайської нації з державного утворення Шань-Інь (XVI – XI ст. до н.е.), тоді як офіційно КНР відстоює думку про наявність передуючої Шань-Інь династії Ся (XXI – XVI ст. до н.е.), яка не визнається закордонною історіографією. Але цей факт невизнання не заважає китайцям позувати свою країну як найдавнішу країну світу, використовуючи власну хронологічну дійсність, відмінну від решти світу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бенсон М. Современный Китай / Ванесса Лайд Уиткомб, Майкл Бенсон. – М. : АСТ : Астрель, 2006. – 318 с.
2. Елисеєфф В. Цивилизация Классического Китая / В. Елисеєфф, Д. Елисеєфф. – Екатеринбург : У-Фактория, 2007. – 640 с.
3. Малявин В. В. Китайская цивилизация / В. В. Малявин. – М. : АСТ : Астрель, 2000. – 632 с.
4. Сергійчук І. М. Китай у нові та новітні часи: Практикум : навч. посіб. / І. М. Сергійчук. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. – 329 с.
5. Энциклопедия Нового Китая : пер. с англ. – М. : Прогресс, 1989. – 509 с.
6. China's new development strategy / ed. by Gray Jack and White Gordon. – London ; New York : Academic Press, 2008. – 342 p. – P. 207–212.
7. Li Ming. Contemporary Western Process Philosophy and Chinese Ancient Philosophy // Zhong Guo Si Xiang

Shi (Study of the History of Chinese Thought Communicatios). – 2004. – № 3. – P. 7–34.

8. 施良方、崔允郭。教学理论：课题教学的原理、策略与研究 - 华东师范大学出版社 - 1999. – № 8. – 118 p.

9. 20世纪中国少数民族与教育 - 北京 - 2002. – 37 p.

Аннотация

Л.С.Калашник, Ц.Чжань

Источники историко-педагогических исследований в Китае

Данная статья посвящена вопросам изучения источников педагогических исследований по вопросам педагогики Китая и КНР как в нашей стране, так и за рубежом. Особенность летоисчисления китайцев (наличие лунного календаря, летоисчисление по астрономическим событиям и правящим династиям и т.п.) не позволяет без наличия соответствующей подготовительной информации адекватно понять ход историко-педагогического процесса в стране. Также в статье уделяется внимание особой форме историко-педагогического датирования произведений – по внешнему виду иероглифа. В качестве заключения указаны основные принципы современной источниковедческой традиции КНР – внедрение политики «китаецентризма» и опора на собственные достижения и историческую традицию.

Ключевые слова: Классический Китай, КНР, Конфуций, система летоисчисления, лунный календарь.

Summary

L.S.Kalashnyk, Zhang Can

Historical Sources of Educational Research in China

This paper is devoted to educational research sources in pedagogy of China and PR China both in our country and abroad. The peculiarity of the Chinese chronology (lunar calendar, calendar based on astronomical events and ruling dynasties, etc.) does not allow to understand adequately the course of the historical and pedagogical process in the country without the appropriate preparatory data. The article also focuses on a particular form of historical and pedagogical dating of works – on hieroglyph appearance. The basic principles of modern Chinese source-studying tradition – the introduction of the «Sinocentrism» policy and relying on their own achievements and historical traditions only are pointed to as conclusions.

Key words: Classic China, PR China, Confucius, the system of chronology, the lunar calendar.

Дата надходження статті: «9» жовтня 2013 р.

УДК 37. 017.42

Н.А.КАЛІНІЧЕНКО,

доктор педагогічних наук, професор

(м.Кіровоград)

**Історіографія дослідження педагогічної діяльності Івана Ткаченка
(друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)**

У статті аналізуються історіографічні джерела, в яких розкриваються актуальні аспекти спадщини педагога-новатора Івана Гуровича Ткаченка з проблем управлінського менеджменту, трудової підготовки учнівської молоді, розбудови моделі школи по формуванню творчої особистості. Друга половина ХХ ст. характеризується гуманістичною спрямованістю педагогічної діяльності, зокрема відомих в Україні і за її межами педагогів-новаторів Василя Сухомлинського та його колеги і соратника Івана Ткаченка, в основі якої ідеї педагогіки співробітництва, поцінування особистості, розбудови моделей шкіл як території творчості, Шкіл Радості. У статті здійснено історіографічний аналіз дослідження педагогічної діяльності Івана Ткаченка (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) на основі дисертаційних досліджень А.Іванка, О.Філоненко, численних наукових та науково-методичних доробок Н.Калініченко, Г.Левченка, В.Мадзігона, А.Постельняк, Б.Хижняка та інших. Окреслені перспективні напрямки подальших досліджень спадщини і діяльності педагога-новатора Івана Ткаченка.

Ключові слова: історіографія, дослідження, педагогічна діяльність, педагог-новатор.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Друга половина ХХ ст. характеризується багатовекторними освітніми процесами, зокрема гуманістичною спрямованістю діяльності педагогів-новаторів, відомих не лише в Україні та колишньому СРСР, а й в європейських країнах соціалістичного табору. Це, насамперед, автор «Школи радості» – прогресивної моделі організації навчально-виховного процесу в середній школі Василь Олександрович Сухомлинський та його друг і соратник Іван Гурович Ткаченко, які в Україні стали фундаторами школи нового типу на засадах педагогіки співробітництва, поцінування людини, дитини, розбудови моделей шкіл на принципах демократизму, відкритості, прогностичності.

Їх внесок у теорію навчання, виховання, моделювання навчального закладу як школи Успішності, Творчості, Розвитку, соціалізації, школи громадянського становлення, усвідомленого